

Sundbyberg, 2023-01-30

Diarienummer 1.2.1-609/2022

Mottagare Registrator
Institutet för mänskliga rättigheter

Funktionsrätt Sveriges synpunkter på förslag om rådet för institutet för mänskliga rättigheter

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 50 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Vi har deltagit i dialoger där ett förslag till sammansättning och former för rådet som ska finnas enligt [Lagen om Institutet för mänskliga rättigheter](#) och vill gärna bidra med några synpunkter inför beslutet. Dessa kompletterar tidigare synpunkter som lämnats.

Sammanfattning

Funktionsrätt Sverige har den 19 januari 2023 tagit del av ett förslag till sammansättning och utformning av rådet för institutet för mänskliga rättigheter. Inför beslut om former och sammansättning för rådet av styrelsen för Institutet för mänskliga rättigheter lämnar vi kommentarer som rör bland annat att:

- representation från funktionsrättsorganisationer i rådet bör stå i proportion till storleken (utifrån institutets särskilda uppgifter)
- Rådet självt bör kunna besluta hur det förhåller sig till institutets uppgifter som rör funktionsrättskonventionen och hur de kompletterar övrig dialog med organisationer om övervakning enligt artikel 33.3 i funktionsrättskonventionen.
- vi är tveksamma till enskilda i rådet, särskilt anställda i offentlig sektor om de inte företräder en organisation
- se över former för ersättning för tid även för anställda i organisationer
- säkerställa möjligheten till initiativ från rådet och återkoppling kring beslut
- se över riksdagens roll och relation till rådet / institutet (på sikt)

Inledande kommentarer

Varmt tack för dialoger om rådet. Vi har stor förståelse för utmaningarna utifrån processen att ta fram den allmänna kommentaren 7¹ om aktiv involvering som vi ofta återkommer till. Det stora och breda engagemang som finns för mänskliga rättigheter i civilsamhället är förstås också ett uttryck för att många upplever kränkningar och att röster inte kommer till tals utifrån olika perspektiv.

En utmaning, men förhoppningsvis även en möjlighet, om det kan leda till större samling och kraft. Det behövs, mer än någonsin, för att främja mänskliga rättigheter i Sverige.

Funktionsrätt Sverige har lämnat många inspel under den långa processen för att få till ett oberoende institut för mänskliga rättigheter. Det vi fört fram är också att det finns mycket att lära utifrån den modernaste kärnkonventionen, men som få känner till. Uppgiften som rör CRPD innebär mycket mer än främjande. Genom att lägga kraft på denna uppgift kan det bidra till utveckling som rör andra delar av institutets uppdrag och processer. Det finns mer att hämta i Funktionsrättskonventionen helt enkelt.

Även om vi träffat institutet flera gånger under 2022 är det först nu när vi ser ett förslag som vi kan kommentera, men det tar tid och nya frågor uppstår på vägen. Tidigare lyfte några idéer om en slags "försöksperiod" som skulle utvärderas. Detta tolkar vi som är borta.

Synpunkter på vissa delar i förslaget

sammansättning

Antal ledamöter

Funktionsrätt Sverige har inga invändningar mot förslaget med 15 – 20 personer. Vi vill dock förtydliga vår skrivelse från oktober 2022 när det gäller behovet av minst två representanter i rådet med utgångspunkt i minst 10 ledamöter enligt § 10 i Lagen om institutet för mänskliga rättigheter. **Antalet representanter från funktionsrättsorganisationer bör stå i proportion till ett större råd.**

Rådets roll kopplat till artikel 33 och styrning

Det står i lagen att **organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning** ska finnas representerade. Betoning av organisationer är i linje med funktionsrättskonventionen 4.3 och den allmänna kommentaren. Att just funktionsrättsorganisationer nämns i lagen beror förstås på den särskilda uppgiften om övervakning av genomförande av konventionen om rättigheter i enlighet med konventionens artikel 33. Vi beklagar att vi inte fick möjlighet att

nominera direkt till institutets styrelse, på motsvarande sätt som Advokatsamfundet och universitet / högskolor. När vi "bara" har garanterad representation i rådet finns en stor risk för minskat inflytande och att ingen har funktionsrättskompetens i framtida styrelser på grund av proportioner och sammansättning i rådet.

På mötet med oss den 19 januari sades att rådet inte ska arbeta med uppgifterna som rör artikel 33. Även om vi välkomnar ett särskilt parallellt forum för funktionsrättskonventionen där fler organisationer har inflytande, anser vi att **rådet själva borde få möjlighet att bestämma hur de förhåller sig till uppgifterna som rör artikel 33.**

Enskilda ledamöter

När det gäller enskilda i rådet nämnde ni anställda i länsstyrelser, kommuner eller inom speciella områden som hälso- och sjukvård som möjliga ledamöter samt att det skulle motiveras av Parisprinciperna. Det klargjordes däremot att det inte var tanken att anställda i offentlig sektor skulle ingå i den egenskapen. Om det krävs kompetens inom särskilda områden i rådet behöver det vara angivet. Vi är många som arbetar tvärsektoriellt och det finns bred kompetens. För tydlighetens skull ställer vi oss **tveksamma till att enskilda från offentlig sektor som ofta har bättre förutsättningar att ingå i beslutsfattande arenor skulle vara motiverade och säkerställa rådets oberoende från staten.** Det kan däremot hända att civilsamhället nominerar en förtroendevald representant med anställning i offentlig sektor, men då är rollen och legitimiteten tydlig för sammanhanget.

Parlamentets roll

En fråga som behöver vidare dialog är parlamentets roll (jfr Parisprinciperna). I ett tidigt skede i processen att ta fram institutet fanns en önskan om att institutet skulle ligga under riksdagen. Vi träffade Konstitutionsutskottet under den processen och vi är starkt oroad över riksdagens roll i arbetet med att säkerställa mänskliga rättigheter. Frågan har aktualiserats nyligen i en lagstiftningsfråga som rör tillgänglighet. Men det är en särskild fråga som också är relaterad till rådets roll i förhållande till dialog med andra.

Arbetsformer

Det är viktigt att rådet får möjlighet att utforma sitt arbetssätt, ta egna initiativ och kommunicera med direktören. I den allmänna kommentaren 7 finns några punkter som rör former, inklusive finansiering. En punkt rör vikten av begriplig återkoppling och motivering till hur det som lyfts fram hanterats i beslut. Det är förhoppningsvis självklart för institutet, men det är ovanligt i möten med skyldighetsbärare.

Ersättning till ledamöter

Förutsättningarna för deltagande ser olika ut i civilsamhället. Vi märker av en kraftigt försämrad ekonomisk situation samtidigt som vi som arbetar med alla politikområden och ska samordna många organisationer behövs på många olika arenor. Det är förstås liknande utmaningar i andra delar av civilsamhället. Även om vi brinner för mänskliga rättigheter så innebär varje timme att motsvarande tid går bort från något annat. Kan det finnas fler sätt att finansiera tid för deltagande även för anställda i organisationer? Särskilt om det ska bildas arbetsgrupper är det viktigt att se till förutsättningar för det.

Samordningsbehov

I vår roll som samarbetsorgan brukar vi försöka bidra till att samla även organisationer som inte är medlemmar för att bidra till samsyn. Det lyckades bra i arbetet med Respekt för rättigheter, men det kräver förstås resurser för samordning. Vi har en ambition att försöka bidra till övergripande samling utifrån konventionen med respekt för att organisationer också har rätt att komma till tals direkt med institutet i enlighet med allmän kommentar 7. Det är förstås av största vikt att vi hittar kostnadseffektiva sätt för dialog och samordning samt finansiering för att organisera detta på bästa sätt.

Vi ser fram emot det fortsatta samarbetet och att bidra till att stärka arbetet med att respektera mänskliga rättigheter i Sverige.

Vänliga hälsningar

Nicklas Mårtensson
Generalsekreterare,
Funktionsrätt Sverige